

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa J. B.

przeciwko S. Sp. j. w R.

o ryczałt za noclegi z tytułu podróży służbowych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R.

z dnia 30 października 2018 r., sygn. akt IV Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 1.350 zł (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 października 2018 r. Sąd Okręgowy w R. oddalił apelację S. Sp. j. w R. od wyroku Sądu Rejonowego w R. z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie z powództwa J. B. o ryczałt za noclegi z tytułu podróży służbowych.

Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy wskazał, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, w systemie prawnym pozostały przepisy o podróży służbowej - art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców oraz art. 77⁵ § 1 k.p., zgodnie z którym pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej, a zatem do kierowców tych

mogą mieć zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące, regulujące należności z tytułu podróży służbowych, jeżeli należności te nie zostały uregulowane w aktach prawa wewnętrznego. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że w rozpoznawanej sprawie to do pozwanego jako pracodawcy należało prawidłowe określenie wszystkich należnych składników wynagrodzenia w sposób jednoznaczny, którego to wymogu nie spełniały umowy o pracę zawarte z powodem. U pozwanego nie było także regulaminu wynagradzania ani innego wewnętrznego aktu, który normowałyby kwestię należności przysługujących pracownikom (kierowcom) z tytułu podróży służbowych. Zdaniem sądów obu instancji w treści umów o pracę pozwany zobowiązał się jedynie do wypłaty na rzecz powoda „diety” w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W ocenie sądów *meriti* brak było jakichkolwiek podstaw do tego, aby traktować część kwot wypłaconych powodowi tytułem diety jako ryczałtu noclegowego. Pozwany nie wypłacał ryczałtu noclegowego, gdyż stał na stanowisku, że takie świadczenie powodowi i innym kierowcom odbywającym nocleg w kabinie samochodu nie przysługuje. Ponadto pozwany nigdy nie poinformował powoda o tym, że dieta obejmuje również koszt noclegów.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: art. 8 ust. 8 w zw. z art. 4 pkt „g” i „h” rozporządzenia WE nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 roku w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego; art. 8 ust. 8 rozporządzenia WE nr 561/2006; art. 77⁵ § 1 i 5 k.p. w zw. z § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej w zw. z art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców; art. 77⁵ § 5 k.p.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., albowiem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wskazał, że Sąd Okręgowy w R. w zaskarżonym wyroku z całą pewnością w sposób oczywisty naruszył przepisy prawa objęte zarzutami skargi kasacyjnej. Oczywiście błąd Sądu Okręgowego w R. wynika z pominięcia, iż powód

otrzymując dodatkowe składniki wynagrodzenia, to jest diety poza wynagrodzeniem podstawowym za pracę - miał zagwarantowane wszelkie niezbędne składniki wynagrodzenia, które rekompensowały mu ewentualne koszty związane z wykonywanymi przejazdami zarówno krajowymi jak i zagranicznymi. Skarżący wskazał, iż zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym, m.in. w wyroku z dnia 17 maja 2016 r., II PK 98/15, dopuszczalna jest sytuacja, gdy umówiony przez strony ekwiwalent w jednej kwocie mógł rekompensować zarówno należne diety jak i ryczałty za noclegi. Ponadto, zdaniem skarżącego, błąd Sądu Okręgowego w R. pozwala wskazać na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie wypłacania ryczałtów kierowcom w ruchu zarówno krajowym, jak i zagranicznym. Zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego w R. przeczy ugruntowanemu orzecznictwu w tym zakresie, a to m.in.: wyrokowi Sądu Najwyższemu z dnia 17 maja 2016 r., sygn. akt II PK 98/15, wyrokowi Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31 października 2012 r., sygn. akt I ACa (...), wyrokowi Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31 marca 2010 r., sygn. akt IV P (...), wyrokowi Sądu Okręgowego w B. z dnia 26 lutego 2014 r., sygn. akt II APA (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika prima facie, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje

jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca.

Zauważyć należy, że formułując zarzuty pod adresem wydanego orzeczenia, skarżący wskazuje na dwa rodzaje naruszeń – niezasadne kwestionowanie przez Sąd Okręgowy zapewnienia powodowi bezpłatnego noclegu w pojeździe oraz niesłuszne przyjęcie, że kierowcy przysługuje ryczałt za nocleg bez względu na fakt otrzymania dodatkowego świadczenia za wykonaną pracę zgodnie z pisemną umową, gdy umowa nie obejmowała innych świadczeń. Zarzuty te pozostają ze sobą w pewnej sprzeczności. Skoro bowiem skarżący stał na stanowisku, iż zapewnienie pracownikowi noclegu w kabinie pojazdu ciężarowego wyposażonego w miejsce do spania i inne udogodnienie, stanowiło zapewnienie kierowcy bezpłatnego noclegu, nie sposób jednocześnie przyjąć, że zamiarem pracodawcy było uwzględnienie ryczałtu za noclegi w kwocie wypłacanej pracownikowi diety.

Odnosząc się do pierwszego zasygnalizowanego przez skarżącego naruszenia zauważyć należy, że pracodawca wywiązuje się z obowiązku zapewnienia bezpłatnego noclegu kierowcy w transporcie międzynarodowym przez wskazanie utworzonych przez siebie baz noclegowych, jeżeli pracownik miał realną możliwość skorzystania z noclegu w tych bazach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2017 r., II PK 280/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 118). Kierowcy, który nocuje w kabinie samochodu ciężarowego, przysługuje zwrot kosztów noclegu, na ogół w postaci ryczałtu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2017 r., I PK 251/16, LEX nr 2375937). Ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w rozporządzeniach z 2002 i 2013 r. (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28).

Druga z przedstawionych przez skarżącego kwestii również nie wskazuje na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Zdaniem Sądu Najwyższego przepis art. 77⁵ § 5 k.p. posługuje się zwrotem „nie zawiera postanowień o których mowa w § 3”. Chodzi więc o sytuację, w której zakładowe źródła prawa pracy albo umowa o

pracę w ogóle nie regulują należności z tytułu podróży służbowej. Brak regulacji należy rozpatrywać rodzajowo, to znaczy, jeżeli pracodawca reguluje kwestię diet, a pomija inne koszty podróży służbowej (np. koszty noclegu), to oznacza, że w tym zakresie u pracodawcy nie ma wewnętrznych regulacji, o których mowa w art. 77⁵ § 3 k.p., a zatem możliwe jest sięgnięcie do przepisów powszechnie obowiązujących (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465 i z dnia 21 lutego 2019 r., I PK 252/17, LEX nr 2623753). Pojęcie zwrotu kosztów podróży obejmuje: diety, zwrot kosztów przejazdów i dojazdów, noclegów i innych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb. Stąd użyte przez ustawodawcę w art. 77⁵ § 3 k.p. sformułowanie "na pokrycie kosztów podróży" ma szeroki kontekst i obejmuje wszelkie koszty (należności), których rekompensaty może oczekiwać pracownik (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2018 r., I PK 330/16, LEX nr 2508179). Pracodawca może w aktach prawa zakładowego albo w umowie o pracę ustalić niższy ryczałt za nocleg niż wynikający z przepisów powszechnie obowiązujących. Jeżeli jednak nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślano, że nie jest wykluczone objęcie wszystkich kosztów związanych z podróżą służbową jedną „zbiorczą” należnością. Interpretacja, czy spełnia ona tę funkcję należy do stron, a w ostateczności do sądu rozpoznającego sprawę (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 kwietnia 2017 r., I PK 90/16, LEX nr 2282387 i z dnia 30 maja 2017 r., I PK 154/16, LEX nr 2353606). Tymczasem w rozpoznawanej sprawie sądy *meriti* zgodnie uznały, że wypłacana przez pozwaną dieta nie obejmowała swoim zakresem należności z tytułu noclegu. Sąd Rejonowy przyjął, że „w treści umów o pracę pozwany zobowiązał się jedynie do wypłaty na rzecz powoda „diet” w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Pozwany nie wypłacał ryczałtu noclegowego, gdyż stał na stanowisku (i to potwierdził w swoich zeznaniach), że takie świadczenie powodowi i innym kierowcom odbywającym

nocleg w kabinie samochodu nie przysługuje. Brak zatem jakichkolwiek podstaw do tego, aby aktualnie traktować część kwot wypłaconych powodowi tytułem diety jako ryczałtu noclegowego. Ponadto pozwany nigdy nie poinformował powoda o tym, że dieta obejmuje również koszt noclegów. Zdaniem Sądu Okręgowego natomiast „bez wątpienia w całym spornym okresie powód otrzymywał diety - zgodnie z umową o pracę, ale nie otrzymywał ryczałtów noclegowych, jak również nie doszło do uzgodnienia między stronami, że wypłacana dieta ma stanowić także rekompensatę ryczałtów za noclegi. Na tle stanu faktycznego ustalonego przez Sąd Rejonowy, a zaakceptowanego przez Sąd Okręgowy oraz przy uwzględnieniu przedstawionej linii orzecznictwa, brak jest podstaw do przyjęcia, iż powód otrzymując należność za podróże służbowe według zasad obowiązujących u strony pozwanej faktycznie w wypłacanych kwotach miał już ujęty ryczałty za noclegi. Taka argumentacja świadczy jedynie o chęci „dopasowania się” do poglądów prezentowanych w niektórych orzeczeniach Sądu Najwyższego” (s. 19 uzasadnienia wyroku).

Odnosząc się do drugiej wskazanej przez skarżącego przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zauważyć należy, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z potrzebą wykładni przepisów prawnych, budzi poważne zastrzeżenia. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 2 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt. 2 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt. 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990). Co jest sporne nie może być oczywiste (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122 i z dnia 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13, LEX nr 1771724).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.